ORDONANȚA CURȚII (Camera a cincea)

1 martie 2011 *

În cauza C-457/09,

având ca obiect o cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare formulată în temeiul articolului 234 CE de tribunal de première instance de Liège (Belgia), prin decizia din 29 octombrie 2009, primită de Curte la 23 noiembrie 2009, în procedura

Claude Chartry

împotriva

État belge,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul J.-J. Kasel, președinte de cameră, domnul M. Ilešič și doamna M. Berger (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Mengozzi,
grefier: domnul A. Calot Escobar,

* Limba de procedură: franceza.

după ascultarea avocatului general,

pronunță prezenta

Ordonanță

1 Cererea de pronunțare a unei hotărâri preliminare privește interpretarea articolului 6 UE, în versiunea anterioară Tratatului de la Lisabona, precum și a articolului 234 CE.

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Chartry, pe de o parte, și État belge, pe de altă parte, în materie fiscală.

Cadrul juridic

3 Articolul 26 din Legea specială din 6 ianuarie 1989 privind Cour d'arbitrage (*Moniteur belge* din 7 ianuarie 1989), astfel cum a fost modificat în special prin Legea specială din 12 iulie 2009 (*Moniteur belge* din 31 iulie 2009), are următorul cuprins:

„§ 1 . Cour d'arbitrage se pronunță cu titlu preliminar, prin hotărâre, cu privire la întrebările referitoare la:

[...]

3° încălcarea printr-o lege, printr-un decret sau printr-o normă vizată la articolul 134 din Constituție a articolelor din titlul II «Cetățenii belgieni și drepturile acestora» și a articolelor 170, 172 și 191 din Constituție,

[...]

§ 2. În cazul în care o astfel de întrebare este formulată în fața unei instanțe, aceasta trebuie să solicite Cour d'arbitrage să se pronunțe cu privire la această întrebare.

Instanța nu are însă această obligație:

[…]

2° în cazul în care Cour d'arbitrage s-a pronunțat deja cu privire la o întrebare sau la o acțiune care are un obiect identic.

[…]

§ 4. Atunci când, în fața unei instanțe, se invocă încălcarea printr-o lege, printr-un decret sau printr-o normă vizată la articolul 134 din Constituție a unui drept fundamental garantat în mod analog, în întregime sau parțial, printr-o dispoziție din titlul II din Constituție, precum și printr-o dispoziție de drept european sau de drept internațional, instanța este obligată să adreseze mai întâi Cour d'arbitrage întrebarea preliminară privitoare la compatibilitatea cu dispoziția din titlul II din Constituție.

Prin derogare de la alineatul 1, obligația de a adresa o întrebare preliminară Cour d'arbitrage nu se aplică:

1° în cazurile vizate la alineatele 2 și 3

[…]"

4 Articolul 28 din Legea specială din 6 ianuarie 1989 privind Cour d'arbitrage prevede:

„Cu ocazia soluționării litigiului în cadrul căruia au fost adresate întrebările vizate la articolul 26, instanța care a adresat întrebarea preliminară, precum și orice altă instanță sesizată cu aceeași cauză sunt obligate să respecte hotărârea pronunțată de Cour d'arbitrage."

Situația de fapt și întrebarea preliminară

5 Domnul Chartry, cu domiciliul în Belgia, a lucrat ca informator pentru o societate cu sediul în Belgia, specializată în apărarea asiguraților.

6 În urma unui control, administrația fiscală belgiană a modificat profitul declarat de domnul Chartry pentru anii fiscali 1994, 1995 și 1996 și a recalculat valoarea impozitelor directe datorate de domnul Chartry pentru acești ani. Suplimentul de impozit pentru anul 1994 era plătibil până la 18 februarie 1997, cel pentru anul 1995, până la 18 septembrie 1997, iar cel pentru anul 1996, până la 25 august 1997.

7 La 11 februarie și la 9 octombrie 1997, domnul Chartry a formulat reclamații împotriva deciziilor prin care se stabileau aceste suplimente de impozit.

8 La 30 noiembrie și la 7 decembrie 2001, domnul Chartry a primit o somație cu efect de întrerupere a prescripției.

9 Reclamațiile domnului Chartry au fost respinse în mare parte prin decizia administrației fiscale din 17 octombrie 2007.

10 La 17 ianuarie 2008, domnul Chartry a sesizat tribunal de première instance de Liège. Acesta susține că, potrivit reglementării fiscale belgiene, impozitele directe se prescriu în cinci ani de la data stabilită pentru plata acestora și nu a existat un act cu efect de întrerupere a prescripției în sensul articolului 2244 din Codul civil belgian (Code civil belge) în cei cinci ani care au urmat datei stabilite pentru plata suplimentelor de impozite care îi sunt solicitate. În ce privește cele două somații pe care le-a primit în 2001, domnul Chartry invocă jurisprudența Cour de cassation belge, potrivit căreia o somație primită în temeiul unei datorii fiscale contestate nu are efect de întrerupere a prescripției, în sensul articolului 2244 din Codul civil menționat.

11 Drept răspuns, État belge susține că, în temeiul articolului 49 din Legea-program din 9 iulie 2004 (loi-programme du 9 juillet 2004) (*Moniteur belge* din 15 iulie 2004), chiar dacă datoria fiscală este contestată, o somație trebuie interpretată în sensul că reprezintă un act de întrerupere a prescripției în sensul articolului 2244 din Codul civil belgian.

12 Instanța de trimitere arată că, prin hotărârile din 7 decembrie 2005 și din 1 februarie 2006, Cour d'arbitrage a decis că articolul 49 din Legea-program din 9 iulie 2004 produce efecte în mod retroactiv, efecte care aduc atingere garanțiilor jurisdicționale de care beneficiază cetățenii, însă că acesta este justificat prin împrejurările excepționale și este determinat de motive imperative de interes general.

13 Instanța de trimitere consideră că articolul 49 din Legea-program din 9 iulie 2004, având în vedere caracterul său retroactiv, constituie o intervenție a legiuitorului într-o procedură judiciară în curs, care, în situația particulară a domnului Chartry, nu este justificată de un echilibru corect între cerințele de interes general și protecția drepturilor fundamentale ale persoanei interesate.

14 Instanța de trimitere consideră totuși că este împiedicată să aplice consecințele acestei constatări prin articolul 26 din Legea specială din 6 ianuarie 1989 privind Cour d'arbitrage, care, în principiu, obligă instanța în fața căreia este invocată încălcarea printr-o normă a unui drept fundamental garantat atât printr-o dispoziție a Constituției belgiene, cât și printr-o dispoziție de drept european sau de drept internațional să adreseze mai întâi Cour d'arbitrage întrebarea preliminară privind constituționalitatea normei respective. Desigur, în temeiul alineatului 4 al doilea paragraf punctul 1 și al alineatului 2 al doilea paragraf punctul 2 al articolului menționat, în speță, această obligație nu i s-ar impune instanței de trimitere, întrucât Cour d'arbitrage a confirmat deja în două rânduri conformitatea articolului 49 din Legea-program din 9 iulie 2004 cu Constituția belgiană. Aceste decizii ale Cour d'arbitrage ar împiedica totuși instanța de trimitere să exercite un control specific, individualizat în raport cu împrejurările particulare ale speței cu care este sesizată.

15 În aceste condiții, tribunal de première instance de Liège (Tribunalul de Primă Instanță din Liège) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 6 [UE], precum și articolul 234 [CE] se opun ca o lege națională, precum cea din 12 iulie 2009 de modificare a articolului 26 din Legea specială din 6 ianuarie

1989 privind Cour d'arbitrage, să impună sesizarea prealabilă a Cour constitutionnelle de către o instanță națională care constată că un cetățean contribuabil este privat de protecția jurisdicțională efectivă garantată de articolul 6 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale [semnată la Roma la 4 noiembrie 1950, denumită în continuare «CEDO»], care este integrată în dreptul comunitar, printr-o altă lege națională, respectiv prin articolul 49 din Legea-program din 9 iulie 2004, fără ca această instanță să poată asigura imediat aplicabilitatea directă a dreptului comunitar în litigiul cu care este sesizată și fără să poată exercita un control de conformitate a normelor naționale prin raportare la CEDO atunci când Cour constitutionnelle a constatat compatibilitatea legii naționale cu drepturile fundamentale garantate de titlul II din Constituție?"

Cu privire la competența Curții

16 Potrivit susținerilor formulate de guvernele belgian și francez, precum și de Comisia Europeană, care au prezentat observații scrise, Curtea nu ar avea competența de a răspunde la întrebarea adresată.

17 În scopul de a verifica competența Curții, se impune să se examineze obiectul întrebării adresate.

18 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 234 CE se opune unei legislații a unui stat membru care, pe de o parte, impune instanțelor statului membru respectiv să sesizeze în prealabil instanța națională competentă să exercite controlul constituționalității legilor cu o întrebare referitoare la conformitatea unei dispoziții de drept intern cu un drept fundamental garantat de Constituție atunci când se pune în discuție, în mod concomitent, contrarietatea acestei dispoziții cu un drept fundamental garantat în întregime sau parțial de dreptul Uniunii și care, pe de altă parte, obligă instanțele statului membru

menționat în ce privește aprecierea în drept efectuată de instanța națională competentă să exercite controlul de constituționalitate al legilor.

19 În această privință, trebuie amintit că, potrivit jurisprudenței constante a Curții, pentru a asigura supremația dreptului Uniunii, funcționarea sistemului de cooperare dintre Curtea de Justiție și instanțele naționale, instituit prin articolul 234 CE, necesită ca instanța națională să fie liberă să sesizeze, în orice stadiu al procedurii în care consideră necesar, Curtea de Justiție cu orice întrebare pe care o apreciază ca fiind necesară (a se vedea Hotărârea din 22 iunie 2010, Melki și Abdeli, C-188/10 și C-189/10, Rep., p. I-5667, punctul 52).

20 În special, Curtea a decis că articolul 234 CE se opune unei legislații a unui stat membru care instituie o procedură incidentală de control al constituționalității legilor naționale, în măsura în care caracterul prioritar al acestei proceduri are drept consecință să împiedice, atât înainte de transmiterea unei întrebări privind constituționalitatea instanței naționale însărcinate să exercite controlul constituționalității legilor, cât și, după caz, după decizia acestei instanțe cu privire la această întrebare, toate celelalte instanțe naționale să își exercite facultatea sau să își îndeplinească obligația de a sesiza Curtea cu întrebări preliminare (Hotărârea Melki și Abdeli, citată anterior, punctul 57).

21 Totuși, trebuie amintit de asemenea că, fiind sesizată în temeiul articolului 234 CE, Curtea este competentă să se pronunțe cu privire la interpretarea Tratatului CE, precum și cu privire la validitatea și la interpretarea actelor adoptate de instituțiile Uniunii Europene. În acest cadru, Curtea are o competență limitată la examinarea dispozițiilor dreptului Uniunii (a se vedea în special Ordonanța din 16 ianuarie 2008, Polier, C-361/07, punctul 9, precum și Ordonanța din 12 noiembrie 2010, Asparuhov Estov și alții, C-339/10, Rep., p. I-11465, punctul 11).

22 În ce privește cerințele care rezultă din protecția drepturilor fundamentale, potrivit unei jurisprudențe constante, acestea sunt obligatorii pentru statele membre atunci când pun în aplicare dreptul Uniunii (a se vedea Ordonanța Asparuhov Estov și alții, citată anterior, punctul 13).

23 De asemenea, articolul 51 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta") prevede că dispozițiile sale se adresează „statelor membre numai în cazul în care acestea pun în aplicare dreptul Uniunii".

24 În plus, această limitare nu a fost modificată prin intrarea în vigoare la 1 decembrie 2009 a Tratatului de la Lisabona, moment de la care, în temeiul articolului 6 alineatul (1) UE, carta are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor. Astfel, acest articol precizează că dispozițiile cuprinse în cartă nu extind în niciun fel competențele Uniunii astfel cum sunt definite în tratate.

25 Or, deși dreptul la o cale de atac efectivă, garantat prin articolul 6 alineatul (1) din CEDO, citat de instanța de trimitere, constituie un principiu general al dreptului Uniunii (a se vedea în special Hotărârea din 16 iulie 2009, Der Grüne Punkt Duales System Deutschland/Comisia, C-385/07 P, Rep., p. I-6155, punctele 177 și 178) și a fost reafirmat la articolul 47 din cartă, totuși decizia de trimitere nu cuprinde niciun element concret care să permită să se considere că obiectul acțiunii principale prezintă o legătură cu dreptul Uniunii. Întrucât părțile din acțiunea principală sunt un resortisant belgian și statul belgian, iar obiectul acesteia îl reprezintă impozitarea activităților desfășurate pe teritoriul acestui stat membru, acțiunea principală nu prezintă niciun element de legătură cu vreuna dintre situațiile vizate prin dispozițiile Tratatului CE privitoare la libera circulație a persoanelor, a serviciilor sau a capitalurilor. În plus, litigiul menționat nu privește aplicarea unor măsuri naționale prin care statul membru vizat ar pune în aplicare dreptul Uniunii.

26 În consecință, competența Curții de a răspunde la prezenta cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare nu este stabilită.

27 În aceste condiții, trebuie să se constate că, în temeiul articolului 92 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, Curtea este în mod vădit necompetentă pentru a răspunde întrebării adresate de tribunal de première instance de Liège.

Cu privire la cheltuielile de judecată

28 Întrucât, în privința părților din acțiunea principală, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) dispune:

Curtea de Justiție a Uniunii Europene este în mod vădit necompetentă pentru a răspunde întrebării adresate de tribunal de première instance de Liège (Belgia).

Semnături